

■ GISULA CUN VELO EN L'EUROPA ORIENTALA (4)

Rumania – ritga da cuntrasts

Ina saira, suenter avair passà Agnita en Transilvania, ma salidani, be da lunsch, dentant marcantas en lur identitad: Las Carpatas autas! Ils culms che separan tranter nord e sid (e tranter vest ed ost, pli ensi da la storta da Brasov). La chadaina Fagaras stat davant mai sco in mir da fortezza, ina barriera pelvair – bler pli cumpacta che la part nordost da las Carpatas; l'autozza varia-scha da 2300–2600 meters. Mia olma muntagnarda sa dasda, ed jau ma leghrel da surmuntar ils culms dentads gia damaun, sur il Pass Fagarasan conuschent.

Quatter uras pli tard stoss jau acceptar che quels culms restan er en realitad ina barriera per mai: Il pass è anc serrà, i haja blera naiv sisum. In pau trista gungesch jau en direzziun da Brasov, nua ch'jau chatt in auter pass na memia frequentà; el è pli bas, dentant pli lung e fitg varià pertutgant tips da cuntrada. Cler che questa regiun da muntognas enturn Brasov sumeglia in pau tschertas destinaziuns turisticas en las Alps, cun ils medems putgads, chasas da vacanzas vidas, terren da vender, hotels senza conturn, baghegims caotics senza concept.

Ma malgrà tut: Qua spetgan in pau entradas, e quai è endretg. Las Carpatas dastgan bain er porscher insatge per l'economia; lur impurtanza è adina stada gronda en l'istorgia rumena. Ils Ro-

mans èn restads avant dus millennis, laschond l'infect latin en la lingua. Er pli tard èn ils Rumens adina puspè fugids en lur culms, cur ch'els sminavan il privel ord Russia u Turchia.

Il pass carpatc dura l'entir di, ma baidisond cun quatter uris sin via. Suenter il punct aut suondan intgins kilometers engiu-ensi-engiu tranter furmazions da grip bizarras. Pastgiras pingas e guads immens ma laschan embli-dar las tridadas turisticas da la damaun. La preschientscha dals urs sa maschaida puspè cun l'atmosfera, cunbain ch'jau n'hai vesì nagin dad els. In auter animal ma faschevan fugir sin vita e mort, ils dis avant: Ils chauns en las Carpatas da la Hargita. Essend irritadas tras ina bicicletta sin strada, siglivani da lunsch en-nà, tras saivs e sur mirs e murdevan en pneus, pedalas, bagascha...

Vegnind vi e pli bas, sent jau ils vents miaivels che portan il chaud dal Balcan, vesend er da lunsch la glisch tschajerusa sur la planira dal Danubi. Per domadus m'hai jau legrà daditg, ed en mias fantasias sa mussa schizunt la Mar naira.

En ils ultims roms da culm crappus ma retschaiva, suenter ina gronda storta da strada, in cuntrast total, in'ovra da cement da dimensiuns giganticas. Jau ves subit che tut ils indrizs, areals e bajetgs vegnan duvrads, e quai dat in'impres-

siun da success e bainstanza. E propi, igl è gist las tgintg suenter mezdi: Massas da lavurers e lavureras vegnan ord las fabricas, e sper la strada spetgan enturn 20 bus, ils quals mainan la gliעד a chasa en lur vitgs. Ina pruna femnas spetga il bus public, e nus vegnin en discurs ensemen. Tuttas èn cuntentas cun lur situaziun, negina vules bandunar lur terra bella, e lur giuvens er betg. Cler, gist qua datti plazzas da lavur, ed il concern cun ca. 6000 lavurers marscha bain (cumenà ha el cun investurs da la Svizra). Nua chattan ils auters giuvens ina lavur en l'atgna terra? Rumania dumbra 23 milliuns abitants.

La terra daventa vi e pli plauna, la rait da stradas pli spessa, e las citads mesaunas vegnan pli datiers. Per 60 kilometers hai jau puspè da ma smatgar sper ils camions insaco. Chargias e chargias da tgarn, chaschiel, verdira, speztgas e fritga van en direzziun da Bucuresti, nua che la populaziun vegn a sa bittar sisur damaun, a l'Obor, la fierà la pli gronda en Rumania. Tar nus vegn ina gronda part da nutriment frestg ord tut il mund, schizunt cun aviun. Qua en Rumania vegn produci la pli gronda part en la terra sezza. Tomatas, frajas, persics, tgrun (spezialitad rumena), tge buntads en bucca!

GISULA Tschamer, Veulden